

Handläggare
Annika Rosbring
Telefon: 08-50829092**Till**
Kommunstyrelsen

Remiss - EU:s ramprogram för forskning och innovation. Inbjudan att lämna yttrande med anledning av förslag från kommissionen till rådet och Europaparlamentet

Remiss från Utbildningsdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Regeringskansliet har remitterat Europeiska kommissionens förslag till det tionde ramprogrammet för forskning och innovation (FP10) för perioden 2028–2034, samt det tillhörande specifika programmet för dess implementering.

Stadsledningskontoret välkomnar Europeiska kommissionens förslag till det tionde ramprogrammet för forskning och innovation, FP10, och bedömer det som ett centralt verktyg för att möta Europas gemensamma samhällsutmaningar samt väl kompletterar stadens prioriteringar. Kommissionens förslag som nu ska förhandlas i det europeiska rådet innehåller flera positiva inslag, såsom en ökad budget, ett tydligare fokus på samhällsutmaningar och urbana frågor inom pelare II ”Samhälle” samt ambitionen att förenkla administrativa processer och skapa bättre förutsättningar för synergier mellan olika EU-program.

Stadsledningskontoret ser särskilt positivt på förstärkningen av medel för städer med Mission Label inom ramen för EU Mission: Climate Neutral and Smart Cities, där Stockholm är en av de första tio utvalda städerna. Även den föreslagna konkurrenskraftsfonden bedöms kunna ge betydande mervärden, förutsatt att kommuner och kommunala bolag får likvärdig tillgång till medlen för att skala upp och implementera resultat från FP10-projekt.

Samtidigt finns behov av förtydliganden i kommande förhandlingar. Det gäller bland annat att sammanhållningsfondernas omfattning och syfte inte urholkas vid kombination med FP10-medel, att den lokala och regionala nivån ges reellt inflytande i programmeringsfasen samt att urbana innovationsbehov förblir tydligt prioriterade. Vidare bör förenklade administrativa processer utformas så att de är tillgängliga för en bredd av aktörer, inklusive kommuner, regioner och offentligt ägda bolag med begränsade administrativa resurser och förfinansieringsmöjligheter.

Stadsledningskontoret anser att det är av vikt att regeringen i förhandlingarna verkar för ett FP10 som stärker samverkan mellan samhällssektorer, säkerställer den lokala och regionala nivåns aktiva medverkan och bidrar till en hållbar samhällsomställning där teknisk utveckling och samhällsnytta ges hög prioritet.

Bakgrund

Den Europeiska kommissionen har presenterat sitt förslag till det tionde ramprogrammet för forskning och innovation (FP10), som ska löpa från 2028 till 2034. FP10 kommer vara EU:s viktigaste instrument för att finansiera forskning och innovation och utgör ett centralt verktyg för att möta gemensamma samhällsutmaningar och stärka unionens långsiktiga konkurrenskraft.

Programmet ersätter det nuvarande ramprogrammet Horisont Europa och ska vara på plats inför beslutande av EU:s långtidsbudget senast år 2028. Förhandlingarna om FP10 ingår som en central del i de bredare förhandlingar om EU:s långtidsbudget. Kommissionens nu presenterade förslag innebär en budgetökning från cirka 93,5 miljarder euro i nuvarande programperiod till omkring 175 miljarder euro, samt en ny programstruktur med fyra pelare:

1. Excellent forskning – satsningar på spetskompetens och vetenskaplig kvalitet.
2. Konkurrenskraft och samhälle – forskning och innovation som möter samhällsutmaningar och stärker Europas konkurrenskraft.
3. Innovation – utveckling och uppskalning av nya lösningar.
4. European Research Area (ERA) – samarbete och kapacitetsuppbyggnad i hela EU.

Förslaget innehåller flera inslag av särskild betydelse för den lokala och regionala nivån:

- Ett stärkt fokus på samhällsutmaningar och urbana frågor inom pelare II, med inriktning på klimat, hållbar stadsutveckling, digitalisering och social innovation.

- Förstärkta satsningar på EU Missions, inklusive Mission: Climate Neutral and Smart Cities, där Stockholm är en av de första tio städerna i EU att erhålla Mission Label.
- Administrativa och finansiella förenklingar, bland annat kortare ansökningsprocesser, större klumpsummor vid utbetalningar och möjlighet att kombinera FP10-medel med sammanhållningsfonder.

Programmet väntas även ha ett ökat fokus på samverkan med näringslivet, på projekt med dubbel nytta för civila och försvarssektorn (dual use) samt på strategiska initiativ inom områden såsom artificiell intelligens, vattenresiliens och automatiserad mobilitet.

Stockholms stad har under programperioderna 2014–2020 och 2021–2027 deltagit i (minst) nio projekt finansierade genom Horisont 2020 och Horisont Europa. I dessa har staden ofta verkat som behovsägare, testbädd och samverkansplattform där forskningsresultat kunnat utvecklas, prövas och omsättas i ordinarie verksamhet. Kommunala bolag har dessutom haft en central roll i att driva social och teknisk innovation, särskilt inom klimat, miljö och social hållbarhet.

Den svenska regeringen kommer under de kommande åren att delta i förhandlingarna om FP10:s slutliga utformning. Inför dessa förhandlingar har Utbildningsdepartementet skickat ut förslaget på remiss till relevanta aktörer, däribland Stockholms stad, för att samla in synpunkter på hur programmet kan stärkas ur ett svenskt perspektiv.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets avdelning för utveckling och hr.

Ärendet

Regeringskansliet har remitterat Europeiska kommissionens förslag till det tionde ramprogrammet för forskning och innovation (FP10) för perioden 2028–2034, samt det tillhörande specifika programmet för dess implementering. FP10 är EU:s främsta instrument för att finansiera forskning och innovation och syftar till att möta gemensamma samhällsutmaningar, stärka Europas konkurrenskraft och bidra till genomförandet av EU:s politiska prioriteringar.

Regeringen har begärt synpunkter på förslaget utifrån fem frågeställningar:

1. Förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation.

2. Förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation.
3. Förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor.
4. Förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet.
5. Identifiering av delar i förslaget som bör värnas respektive motverkas i kommande förhandlingar.

Yttrandet från Stadsledningskontoret redovisar stadens bedömning och synpunkter inom dessa frågeområden.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

1. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?

Stadsledningskontoret anser att förslaget väl kompletterar stadens prioriteringar i kommunfullmäktiges budget 2025, och är positivt till en ökning av budgeten för FP10 som kommissionen föreslår. En förstärkning av budgeten skapar bättre förutsättningar för att möta komplexa samhällsutmaningar och att bibehålla Europas konkurrenskraft inom forskning och innovation. För den regionala och lokala nivån innebär detta ökade möjligheter att ta del av programmet och bidra med lösningar som är relevanta i praktiken.

Stadsledningskontoret välkomnar den föreslagna omstruktureringen, särskilt den del där medel öronmärks till urbana frågor inom pelare II, underkategori "Samhälle". Denna nya struktur förtydligar städens viktiga roll i det europeiska forsknings- och innovationssystemet. Stadens verksamheter och kommunala bolag erbjuder verkliga miljöer där nya lösningar kan utvecklas, testas och valideras i nära samverkan med invånare, näringsliv, akademi och civilsamhälle. För att säkerställa fortsatt relevans och genomslag för kommunala och regionala behov bör dessa aktörer även fortsatt involveras i den kommande programplaneringen som härstammar från FP10.

Stadsledningskontoret är vidare positivt till kommissionens förslag om att utöka de administrativa medel som tillgängliggörs till europeiska myndigheter och rådgivande organ i syfte att minska den administrativa bördan för sökande aktörer. En sådan förenkling är avgörande för att fler kommunala och regionala aktörer bättre ska kunna delta på liknande förutsättningar som det europeiska näringslivet.

Stadsledningskontoret är försiktigt positivt till ambitionen att skala upp implementeringen av projekt genom en ny konkurrenskraftsfond. För att fullt ut kunna nyttja denna potential är det dock

avgörande att svenska kommunala aktörer, både förvaltningar och kommunala bolag, får tillgång till fonden. En sådan tillgång möjliggör att Stockholm kan bidra till att validera och skala upp forsknings- och innovationslösningar i verklig stadsmiljö, och därigenom stärka både den europeiska och svenska forsknings- och innovationskapaciteten.

2. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation?

Stadsledningskontoret vill framhålla att Stockholms stad bidrar till synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation genom att erbjuda miljöer där nya lösningar kan prövas och vidareutvecklas i en verklig stadskontext. Stockholm, som en av världens främsta innovationsekosystem, skapar genom sin position stora möjligheter för att driva och utveckla excellenskluster för banbrytande och strategisk teknik. Denna position skapar unika förutsättningar för att forskningsresultat kan anpassas till lokala förhållanden och samtidigt skalas upp för bredare användning inom EU. Stockholm har redan uppmärksammats flertalet gånger på europeisk nivå, blandat genom partnerskapet *Digital Futures* som ger exempel på en välfungerande trippelhelixsamverkan.¹ På så sätt kan erfarenheter från svenska projekt integreras i europeiska och vice versa, vilket förkortar vägen från forskning till praktisk tillämpning och stärker den europeiska innovationskapaciteten.

Stadsledningskontoret är försiktigt positivt till kommissionens ambition att stärka synergier mellan EU:s forsknings- och innovationsprogram och nationella samt regionala program. För att detta ska få fullt genomslag är det dock avgörande att den regionala och lokala nivån integreras som en aktiv aktör i hela programcykeln, från utformning av utlysningar till implementering och spridning av resultat. Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att regeringskansliet i förhandlingarna arbetar för ett skapande av formaliserade förutsättningar där den lokala nivån har möjlighet att utforma relevanta utlysningar anpassade utifrån lokala och regionala faktiska utmaningar, tillsammans med europeisk och nationell nivå.

Stadsledningskontoret välkomnar kommissionens ambition att förenkla för aktörer att kombinera medel från FP10 och sammanhållningsfonder genom harmonisering av regelverk och rapporteringskrav. Utökade möjligheter att använda sammanhållningsmedel som medfinansiering till FP10-projekt, och

¹ Digital Futures, Partnerships, Kungliga Tekniska högskolan. Tillgänglig på: www.digitalfutures.kth.se

att göra det enklare att kombinera finansiering från olika EU-källor i samma projekt eller projektkedja ses som positivt. En sådan förenkling kan skapa administrativa vinster för aktörer med ambitioner att arbeta med finansiering från flera program parallellt.

Stadsledningskontoret vill dock framhålla vikten av att detta utvecklas på ett sätt som bevarar sammanhållningsfondernas nuvarande funktion och budgetallokering. En minskning av sammanhållningsfonderna kan innebära en risk för att försvaga den regionala och lokala nivån, särskilt i projekt som kräver kombination av flera finansieringskällor. Det är därför viktigt att en synkronisering innebär att tillgängliga medel för FP10 och sammanhållningsfonderna blir likvärdiga och inte slår ut varandra. Harmonisering bör därför ske med beaktande av fondernas syfte och med bibehållen flexibilitet att möta lokala behov.

För att stärka synergier ytterligare är det av stor vikt att regeringen i förhandlingar med kommissionen säkerställer att utlysningar inom områden av särskild betydelse för svenska kommuner, exempelvis klimatneutralitet, cirkulär ekonomi, digitalisering och social innovation – återfinns tydligt.

Sammantaget anser Stadsledningskontoret att synergier mellan FP10 och andra finansieringskällor kan ge betydande mervärden, förutsatt att de utformas så att den offentliga sektorns roll och kapacitet att bidra till forskning och innovation stärks.

3. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

Stadsledningskontoret bedömer att förslaget till FP10 innehåller flera inslag som kan främja samarbete mellan akademi och privat sektor, särskilt genom den ökade betoningen på innovation, uppskalningsinsatser och partnerskap mellan offentlig sektor och näringslivet. Genom stadens näringslivs- och destinationsbolag; Stockholm Business Region² skapar Stockholm förutsättningar för att attrahera, stödja och utveckla företag med potential att bidra till både teknisk utveckling och samhällsförbättringar. Förslaget att förenkla administrativa processer och införa finansiering utifrån klumpsummor kan underlätta för denna typ av verksamhet där mindre företag, uppstartsbolag, uppskalningsbolag och forskningsaktörer deltar i gemensamma projekt på en europeisk nivå.

² Stockholm Business Region, About us. Tillgänglig på:
<https://www.stockholmbusinessregion.com/>

Samtidigt vill Stadsledningskontoret framhålla att FP10 bör ha en balanserad inriktning, där inriktningar av mer kommersiella karaktär kompletteras med inriktningar där medborgarnas behov och bidrag till allmännyttan kommer i första hand. Offentlig sektor behöver därför ses som en jämbördig part i samarbetet mellan akademi och privat sektor. Stockholms stad har i detta sammanhang en viktig roll som samverkansplattform och som projektpart som kan säkerställa att forskningsresultat omsätts i lösningar med konkret samhällsnytta. Kommunala bolag är en central del av detta ekosystem och kan driva social innovation kopplad till stadens mål för miljö, klimat och social hållbarhet.

Kommunala bolag är dessutom en relativt unik bolagsform i ett europeiskt perspektiv, där kombinationen av offentligt ägande och affärsmässig drift innebär särskilda möjligheter att driva projekt som förenar ekonomisk bärkraft med samhällsnytta. Stadsledningskontoret anser att det är av vikt att regeringskansliet i förhandlingarna med kommissionen tydligt lyfter denna struktur och säkerställer att kommunala bolag ges likvärdiga förutsättningar att delta och leda projekt som akademi och privat näringsliv.

För att undvika att FP10-projekt blir för ensidigt inriktade på marknadsdrivna resultat anser stadsledningskontoret att det är av vikt att regeringen i förhandlingar med kommissionen säkerställer att ramprogrammet ställer krav på bred samhällsförankring och inkluderar mål om sociala, miljömässiga och klimatomässiga värden. Stadsledningskontoret anser vidare att det är av stor vikt att kommunala aktörer är delaktiga i att formulera problemformuleringar som programmets utlysningar riktar sig mot. Erfarenheter från staden har visat att samverkan med akademi och näringslivs förbättras när lokal aktör är med och formulerar behov redan från start. Detta ökar chansen att innovationerna inte bara skapar ekonomisk tillväxt, utan även blir relevanta för alla parter, samt stärker livskvalitet, jämlikhet och hållbar utveckling.

4. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

Stadsledningskontoret är försiktigt positivt till att FP10, genom föreslagna förenklingar i ansöknings- och rapporteringsprocesserna samt införandet av utbetalning i form av klumpsummor, kan skapa bättre förutsättningar för svenskt deltagande. Dessa åtgärder kan särskilt underlätta för aktörer med begränsade administrativa resurser, exempelvis kommuner, regioner och mindre forskningsorganisationer, att delta på mer jämbördiga villkor med större aktörer inom näringslivet och akademien.

För att stärka det svenska deltagandet krävs dock att utlysningarna i FP10 även fortsättningsvis omfattar områden där kommunal och regional kompetens är central, och som utgår från reella urbana utmaningar, såsom hållbar stadsutveckling, klimatneutralitet, cirkulär ekonomi, digitalisering och social innovation. Här har Stockholms stad särskilt goda möjligheter att bidra genom sin roll som behovsägare, testbädd och samverkanspartner där europeiska lösningar kan valideras och vidareutvecklas i en svensk kontext.

För att säkerställa att denna kompetens tas tillvara behöver det i närtid skapas formaliserade processer för samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå vid utformning av Sveriges prioriteringar i FP10. Detta kan exempelvis ske genom fasta samrådsforum, gemensamma arbetsgrupper eller remissförfaranden där kommuner och regioner ges reellt inflytande innan nationella positioner fastställs. Stadsledningskontoret vill särskilt lyfta stadens nuvarande samarbeten med akademien som ett gott exempel på att skapande av nära samarbeten, långsiktigt ömsesidigt lärande och förbättrad innovationskapacitet.³ Genom liknande formaliserade strukturer kan lokala och regionala perspektiv integreras tidigt och konsekvent i programmet och därigenom öka det svenska deltagandet.

Stadsledningskontoret vill även framhålla att kommunala bolag och offentligt ägda verksamheter bör ges samma möjligheter att delta i och leda projekt som akademi och privat näringsliv. Detta kräver att regeringen i förhandlingarna med kommissionen bevakar att dessa aktörer omfattas av samma villkor och kan dra nytta av de förenklade reglerna i FP10.

Sammantaget bedömer Stadsledningskontoret att förslaget till FP10 kan bidra till ett ökat svenskt deltagande, men att detta förutsätter att ramprogrammet är relevant för den offentliga sektorn, att lokala och regionala aktörer ges en aktiv roll samt att finansieringsstrukturerna stödjer en bred representation av aktörer.

5. Vilka delar i förslaget bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar?

Stadsledningskontoret bedömer att flera av de föreslagna förändringarna i FP10 är viktiga att värna i förhandlingarna. Hit hör den föreslagna budgetökningen, det bibehållna fokuset på samhällsutmaningar, satsningen på urbana frågor inom pelare II ”Samhälle” samt ambitionen att förenkla ansöknings- och rapporteringsprocesserna.

³ Stockholms stad, Samarbeten – innovation och utveckling. Tillgänglig på: start.stockholm

Stockholms stad var bland de första tio städerna, av 100 utvalda, som tilldelades en Mission Label inom ramen för "EU Mission: Climate Neutral and Smart Cities". Mission Label är en kvalitetsstämpel som stärker möjligheterna att få tillgång till offentliga och privata medel för att nå klimatneutralitet 2030. Stadsledningskontoret ser därför mycket positivt på att medlen som är avsatta för Mission-städer föreslås förstärkas, och att finansieringsströmmen nu tydliggörs under den nya underkategorin "Samhälle" i pelare II.

Stadsledningskontoret noterar även att kommissionen föreslår ett förstärkt stöd till initiativet New European Bauhaus, som syftar till att förena hållbarhet, estetik och inkludering i stadsutvecklingen. Ett väl utformat stöd inom New European Bauhaus kan potentiellt bidra till utvecklingen av innovativa lösningar för klimatanpassning, energieffektivisering och social hållbarhet i urbana miljöer.

Konkurrenskraftsfonden, som föreslås fungera som en ny finansieringsmekanism för att skala upp och implementera forsknings- och innovationsresultat, har stor potential. För att denna potential ska realiseras i en svensk kontext är det dock avgörande att kommuner och kommunala bolag får likvärdig tillgång till fondens medel, så att resultat från FP10-projekt kan överföras till praktisk tillämpning i städer.

Mot bakgrund av detta och tidigare synpunkter anser stadsledningskontoret att det är av yttersta vikt att regeringen i förhandlingarna:

- Värnar innovationssatsningar inom pelare II, med särskild tonvikt på urbana innovationsprojekt.
- Säkerställer att ökade medel till grundforskning inte sker på bekostnad av forskning och innovation som bidrar till att lösa lokala samhällsutmaningar och genomföra EU:s politik.
- Ökar medlen för städer med Mission Label, så att dessa ges möjlighet att genomföra sina klimatomställningar.
- Följer utvecklingen av New European Bauhaus och verkar för att initiativet utformas på ett sätt som är relevant och tillgängligt för svenska städer.
- Säkerställer tillgång för kommuner och kommunala bolag till konkurrenskraftsfonden för att skala upp och implementera projektresultat med bakgrund i FP10 finansiering.
- Stödjer EU-kommissionens ambition att öka sitt administrativa och konsultativa stöd kring investeringar som krävs för städers klimatomställning.
- Säkerställer att FP10 fortsatt möjliggör projekt med en platsbaserad utgångspunkt och som utgår från reella urbana

utmaningar, med garanterad finansiering för forsknings- och innovationsinsatser.

- Tydliggör i FP10:s ramverk och utlysningar att när städer tillgängliggör testmiljöer för forskning och innovation ska resultaten koppla an till lokala, urbana utmaningar och kunna integreras i ordinarie verksamhet.

Stadsledningskontoret anser samtidigt är det av vikt att regeringen i kommande förhandlingar motar att:

- Städers och kommuners roll förblir otydlig i FP10:s genomförande, vilket riskerar att minska offentliga aktörers deltagande.
- Utlysningar blir för snävt inriktade på marknadsdrivna mål på bekostnad av samhällsnytta.
- Resurser från sammanhållningsfonder används för att täcka delar av FP10 på ett sätt som urholkar deras ursprungliga syfte.
- Urbana frågor tappar prioritet till följd av bredare tematiska satsningar.
- Den lokala och regionala nivån inte ges reellt inflytande i programmeringsfasen.
- Förenklade administrativa processer utformas så att de i praktiken enbart gynnar aktörer med stora administrativa och ekonomiska resurser.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Fredrik Jurdell
Stadsdirektör

Alexandra Wynn
Avdelningschef

Bilagor

1. Text